

Świat finansów, ekonomii budzi często obawy i niepewność. Jest to taki obszar wiedzy, który wydaje się dostępny tylko wtajemniczonym: bankowcom, finansistom, ekonomistom... Ważne jest zatem, aby dzisiejsze przedszkolaki w dorosłym życiu czuły się „wtajemniczone” w ten obszar, niezależnie od wykonywanego zawodu czy posiadanego hobby.

Marta Kondracka-Szala

Przedsiębiorczy Przedszkolak

— czyli czego Jaś się nie nauczy,
tego Jan nie będzie umiał

Czego Jaś się nie nauczy...

Nie ma wątpliwości, że cele projektu „Przedsiębiorczy Przedszkolak” (patrz ramka na str. 55) są istotne dla prawidłowego funkcjonowania dziecka w dzisiejszym świecie. Cele te – podobnie jak założenia i treści projektu – są zgodne z obowiązującą podstawą programową wychowania przedszkolnego. W projekcie zostało wyróżnionych pięć form aktywności, którym przyporządkowane zostały obszary z podstawy programowej: aktywność społeczna, językowa, matematyczna, ruchowa i aktywność artystyczna.

Moim zdaniem, w wieku czterech i pięciu lat nie jest za wcześnie na to, aby rozmawiać i uczyć się o zagadnieniach z zakresu ekonomii. Należy uwrażliwiać dzieci w wieku przedszkolnym na te kwestie, przede wszystkim ze względu na otaczającą rzeczywistość. Nie da się bowiem odizolować od niej dziecka, postawić muru... Dzieci, niezależnie od tego, czy tego chcemy – my, dorośli – czy nie, funkcjonują w tym samym świecie, a rola rodziców, nauczycieli, wychowawców powinna polegać m.in. na „oswajaniu” z rzeczywistością, towarzyszeniu w jej odkrywaniu.

Przedszkole czy szkoła nie mogą być enklawą, w której funkcjonowanie nijak się ma do tego, co dzieje się za drzwiami. Choć istnieją jeszcze placówki edukacyjne, które są skostniałymi instytucjami, w ogóle niebiorącymi pod uwagę, że świat się zmienia. Lepiej przecież mieć wpływ na to, czego nauczy się, doświadczy młody człowiek, niż udawać, że te problemy nie istnieją.

Jak widać, cele projektu mają wymiar nie tylko edukacyjny, ale również wychowawczy. Chodzi o to, aby przedszkolak miał świadomość prawidłowych postaw, zachowań i umiał odróżniać dobre postępowanie, wybory, decyzje od złych, a także sam takie właśnie, racjonalne decyzje podejmował. Oczywiście, na miarę swoich możliwości i potrzeb. Jest to istotne, bo coraz częściej obserwujemy różnorodne, nie zawsze dobre (często irracjonalne) postawy konsumentskie, np.: kupowanie rzeczy niepotrzebnych tylko dlatego, że jest na nie promocja itp., lekkomyślne decyzje finansowe, skomasowanie pożyczek itd.

Zagadnienia i problemy podjęte podczas realizacji projektu „Przedsiębiorczy Przedszkolak” nie należą do łatwych, szczególnie kiedy mają być przekazane dzieciom. Świat finansów, ekonomii budzi często obawy i niepewność również wśród osób dorosłych. Jest to taki obszar wiedzy, który wydaje się dostępny tylko wtajemniczonym: bankowcom, finansistom, ekonomistom... Ważne zatem, aby dzisiejsze przedszkolaki w swoim życiu dorosłym czuły się „wtajemniczone”, niezależnie od wykonywanego zawodu czy posiadanego hobby...

Obszary tematyczne

Należy pamiętać o tym, że dziecko uczy się poprzez zabawę. Tworząc konspekty zajęć dla cztero- i pięcioletków, to twierdzenie uczyniłyśmy nadrzędną zasadą. Projekt realizowany jest przez jeden tydzień w październiku w grupie cztero- i pięcioletków, a potem jeszcze w lutym tylko dla pięcioletków (również jeden tydzień).

Do realizacji zaproponowanych celów wyznaczone zostały obszary tematyczne przedstawione w tabeli 1. Natomiast w tabeli 2. przedstawiłam wprowadzane pojęcia – należy zaznaczyć, że dziecko nie musi posługiwać się wszystkimi wprowadzonymi pojęciami, ale powinien je znać i rozumieć.

Elementy projektu

Wszystkie dni aktywności projektu „Przedsiębiorczy Przedszkolak” łączą pewne stałe elementy, do których należą: obecność maskotki Krasnala Złotóweczki (każde dziecko ma swoją małą

maskotkę), z którym dzieci się witają, bawią i któremu na koniec każdego dnia opowiadają o tym, czego się nauczyły. Krasnal Złotóweczka jest wysłannikiem Ekonomiusza Wielkiego – Króla Krasnali, a o jego misji i całym projekcie dzieci dowiadują się z listu (wersja wyrazowo-obrazkowa), który dociera do nich w tajemniczy sposób w poniedziałkowy poranek (dzień rozpoczęcia projektu)... Do Króla Krasnali odsyłane są również rysunki dzieci i inne prace powstałe w czasie trwania projektu.

Kolejnym niezmiennym i charakterystycznym elementem projektu jest piosenka „Krasnal Złotóweczka”. Stanowi ona przewodni muzyczny temat projektu – dzieci się jej uczą, bawią się przy niej. Oprócz realizacji zajęć w ramach projektu dzieci poznają wybrane zawody (zaangażowanie chętnych rodziców, którzy mogą opowiadać o swoich zawodach), odbywają wycieczki do okolicznych sklepów i zapoznają się z funkcjo-

nowaniem banku. Zaplanowane są również konkursy plastyczne, a także Turniej Przedsiębiorczego Przedszkolaka – impreza podsumowująca projekt.

Realizację projektu ułatwia i wspomaga bogaty pakiet pomocy dydaktycznych, który zawiera zarówno pomoce do wykorzystania przez nauczyciela (plansze do demonstracji, zawieszki, gry memory, puzzle itp.), a także zabawki, które mogą być wykorzystane zarówno podczas zabaw/zajęć dydaktycznych, jak i w czasie zabawy swobodnej.

Jak już wspominałam, w realizacji projektu niezmiernie ważna jest współpraca z rodzicami. Rodzice dzieci z przedszkoli biorących udział w tym przedsięwzięciu zostają zapoznani z założeniami projektu, tematyką zajęć, a także zostają im zaprezentowane pewne działania, które sami mogą podejmować ze swoimi dziećmi, tak aby zintegrować działania przedszkolne z domowymi i wspólnie rozwijać postawę rozsądne-

TABELA 1

Obszary tematyczne wyznaczone do realizacji założonych celów.

Dzień	Czterolatki	Pięcioletki (październik)	Pięcioletki (luty)
1	Nasz nowy kolega – Krasnal Złotóweczka	Witamy Krasnala Złotóweczka w naszej grupie	Odkrywamy tajemnice pieniędzy
2	Bawimy się ze Złotóweczką	Idziemy na zakupy	Poznajemy historię pieniądza
3	Poznajemy różne sklepy	Bawimy się w sklep	Planujemy zakupy
4	Idziemy do sklepu	Odwiedzamy świat pieniędzy	Wiemy, że każda praca się opłaca
5	Wiemy, co możemy oszczędzać	Żegnamy Krasnala Złotóweczka	Uważamy na promocje i reklamy

TABELA 2

Pojęcia wprowadzane podczas programu.

Czterolatki	Pięcioletki (październik)	Pięcioletki (luty)
pieniądze, awers, rewers, monety, złoty, grosz, kupno-sprzedaż, wymiana, kasa fiskalna, sprzedawca/ekspedient, klient, sklep, towar, cena, oszczędzanie	Słownictwo dodane po czterolatkach: ekonomia, bank, bankomat, banknoty, nominał, wartość, waluta, sklep spożywczy, obuwniczy, meblowy, z zabawkami, apteka, drogeria, księgarnia, karta płatnicza, karta bankomatowa, karta kredytowa.	historia, rozwój, barter, stare monety kruszcowe, kwity i noty bankowe, pieniądze symboliczne/papierowe, pieniądze elektroniczne/karty, praca, zawód, płaca, wolontariat, promocja, reklama, planowanie

go przyszłego konsumenta. Są to np. rozmowy i działania dotyczące oszczędzania, wspólne planowanie zakupów, refleksyjne oglądanie reklam, rozmowy na ten temat itp. Ponadto promowane są również działania proekologiczne: oszczędzanie wody, energii, zbiórka makulatury, baterii oraz plastikowych nakrętek (dzieci wypełniają tzw. kartę oszczędzania, czyli dokonują samooceny oszczędzania różnych zasobów).

Realizacja projektu – praktyczne rozwiązania

Poniżej prezentuję kilka wybranych zabaw/działań dla dzieci cztero- i pięcioletnich z zakresu realizowanego projektu. Zachęcam do ich wykorzystania we własnej pracy z dziećmi.

■ **Na zakupy** – rozmowa kierowana w oparciu o doświadczenia dzieci na temat siły nabywczej pieniądza. Porównywanie wartości pieniędzy (1, 2, 5 i 10 zł), wprowadzenie przez nauczycielkę w temat rozmowy. Pytania skierowane do dzieci:

- Mam 1 zł – czy to jest mniej, czy więcej niż 2 zł? (analogicznie pozostałe nominały);
- Czy za 1 zł kupię mniej, czy więcej niż za 5 zł? (analogicznie pozostałe nominały);
- Jak myślicie, co mogę kupić za 1 zł (ilustracje: jabłko, lizak, lody, bułka, długopis) i za 10 zł? (ilustracje: farby, szczoteczka do zębów, książeczka, lalka, bombonierka).

Następnie nauczycielka prezentuje karty (wywieszane na tablicy tematycznej), na których znajdują się odpowiedzi: napis 1 zł i wizerunek monety 1 zł itd. Dzieci utrwalają i łączą obraz monety/banknotu z reprezentacją graficzną w formie napisu.

■ **Robimy porządek w sklepie** – zabawa dydaktyczna: klasyfikowanie towarów ze względu na ich cenę (tani-drogi-drozszy-najdrozszy). Dzieci siedzą w kole, przed nimi rozłożone są zdjęcia produktów, które można poklasyfikować ze względu na cenę (sześć różnych zestawów). Klasyfikowanie odbywa się w obrębie jednego zestawu. Zestawy do klasyfikacji:

- 1) farby, pizza, telewizor;
- 2) jabłko, buty, meble do pokoju;
- 3) długopis, książka, kurtka;

Krasnal Złotóweczka

słowa: M. Kondracka-Szala, muzyka: M. Szala

Ekonomia trudna sprawa, ale dla mnie to zabawa.
Chociaż lat tak mało mam, wiele umiem, mówię Wam.
To z Krasnałem Złotóweczką monet można poznać większość.
Potem oszczędności mieć i zakupy robić też.

Ref.: Jak oszczędzać, jak planować, jak pracować,
to Krasnala Złotóweczki rady są.
Jak pieniążki rozpoznawać, jak wybierać i kupować,
te i inne tajemnice – odkrywamy ja i On.

Allegretto

mf E-ko - no - mia trud - na spra - wa, a - le dla mnie to za - ba - wa. Cho - ciał
na - lem Zło - tó - wecz - ką, mo - net moż - na poz - nać więk - szość. Po - tem

6 B F C9/3 1. 2. C Ref.
lat tak ma - lo mam, wie - le u - miem mó - wię wam. To z Kras - wam. Jak o -
o - szez - dno - ści mieć i za - ku - py ro - bić też. też.

11 F C
szez - dzać jak pla - no - wać, jak pra - co - wać to Kras - na - la Zło - tó - wecz - ki ra - dy

14 F B F
są. Jak pie - niąż - ki roz - po - zna - wać, jak wy - bie - rać i ku - po - wać te i

17 C9/3 C 1. 2.
in - ne ta - jem - ni - ce od - kry - wa - my ja i On. Jak o - On

- 4) odtwarzacz CD, pralka, dom;
- 5) hulajnoga, rower, samochód;
- 6) pasta do zębów, klocki, narty.

Wersje zabawy:

- a) układanie zdjęć w poszczególnych zestawach: tani, drogi, drozszy, najdrozszy (lub odwrotnie);
- b) towary można również klasyfikować ze względu na ich przeznaczenie: spożywcze, sportowe, kosmetyczne itp.

Dyskusja nad pomysłami dzieci, podejmowanie prób wyciągania wniosków:

- każdy pieniądz (moneta, banknot) ma swoją wartość i za różne pieniądze można kupić różne rzeczy, np.: za 1 zł można kupić lizaka, ale nie można kupić obiadu w restauracji (nie wszystko można kupić za 1 zł, 2 zł itd.);
- jedne rzeczy są tańsze, a inne droższe i dlatego potrzeba na nie więcej pieniędzy;
- pieniądze w czasie zakupów są wydawane i nikt ich nie zwraca, dlatego się kończą i trzeba je zarabiać.

■ **Co by było, gdyby nikt nie pracował?** – praca plastyczna: dzieci losują obrazki – te, które wylosowały takie same, tworzą grupę. W zespole zastanawiają się, co by było, gdyby nikt nie pracował. Następnie graficznie przedstawiają odpowiedź na to pytanie. Grupa ma do dyspozycji duży biały brystol oraz pastele. Wykonanie pracy przez grupy. Rozmowa na temat wykonanych prac. Wystawa prac.

■ **Moneta-banknot** – zabawa ruchowa: dzieci poruszają się w rytm muzyki. Gdy następuje pauza, dzieci na hasło „moneta” – zwijają się w kłębek na dywanie, a na hasło „banknot” – kładą się płasko na plecach.

■ **Zamiana miejsc** – zabawa ruchowa: dzieci siadają w kole, nauczyciel zawieszka im na szyi emblematy monet z 1, 2 lub 5 zł, na hasło zmieniają miejsca, np. *Wszyscy, którzy mają zawieszkę z monetą 1 zł, zamieniają się miejscami*, potem: *Wszystkie dzieci, które mają zawieszkę z monetą 1 zł, zamieniają się miejscami z dziećmi, które mają zawieszkę z monetą 5 zł itd.*

■ **Co oszczędzamy?** – mapa myśli: nauczycielka zaprasza dzieci, aby usiadły przed tablicą tematyczną. Na tablicy zawieszona jest część mapy myśli – pytanie *Co oszczędzamy?* wraz ze strzałkami. Prowadząca inicjuje rozmowę na temat oszczędzania – próba wspólnego zdefiniowania pojęcia. Następnie zadaje pytanie: *Co możemy oszczędzać?* Dzieci podają pomysły, a nauczycielka przeczyta do tablicy odpowiednie (wycięte wcześniej) ilustracje, np.: woda, światło itd. Jeśli dzieci mają inne pomysły niż te przygotowane, mogą wykonać odpowiedni rysunek i przykleić do tablicy. Prowadząca kieruje rozmową według własnego uznania, można jeszcze zapytać np. o sens oszczędzania.

Przedstawione powyżej zabawy/działania stanowią jedynie część opracowanych propozycji metodycznych służących realizacji projektu.

Podsumowanie

Projekt, choć według niektórych nieco kontrowersyjny, moim zdaniem jest trafny i przydatny. W przedszkolach realizujących projekt przeprowadzone zostały badania (pomysł i koncepcja kwestionariusza wywiadu: Marta Kondracka-Szala), które przebiegały w trzech etapach:

- 1) przed rozpoczęciem projektu u cztero- i pięcioletków;
- 2) po pierwszym etapie realizacji (październik) u cztero- i pięcioletków;
- 3) po drugim etapie realizacji projektu (lut) u pięcioletków.

Celem badań było uzyskanie informacji na temat poziomu wiedzy dotyczącej świata finansów (ekonomii, przedsiębiorczości) dzieci cztero- i pięcioletnich objętych realizacją projektu.

Przyjęta forma badań umożliwiła porównanie wiedzy dzieci dotyczącej wymienianego obszaru przed realizacją projektu z wiedzą dzieci po jego realizacji, co pozwoli z kolei na dokonanie ewaluacji projektu. Artykuł nie ma na celu raportu z ba-

dań, dlatego też nie będę przedstawiała tutaj szczegółowych wyników analiz. Jednak podsumowując badania, można stwierdzić, że duży procent dzieci już przed przystąpieniem do projektu „Przedsiębiorczy Przedszkolak” dysponował wiedzą dotyczącą świata finansów, zakupów na bardzo dobrym poziomie.

Dzieci wiedziały, czym można zapłacić za zakupy, gdzie można je zrobić, jakie mogą być rodzaje sklepów, co to jest pieniądź, po co chodzimy do banku itd. Natomiast miały trudność z wyjaśnieniem, co to jest sprzedaż, kupno, wymiana, oszczędzanie pieniędzy, wody, energii (rzadko dostrzegały również celowość takiego działania), rzadko poprawnie nazywały dwie strony monety, nie rozumiały, czym jest kredyt albo skąd się biorą pieniądze w bankomacie. W wywiadach przeprowadzonych po realizacji projektu widoczny jest przyrost wiedzy dzieci w tych zakresach. Wydaje się również, że oprócz wiedzy, dzieci nabyły świadomości pewnych zachowań: dostrzegają potrzebę oszczędzania, znają ryzyko zaciągania kredytów i wiedzą, jak działają promocje i reklamy. Pozostaje mieć nadzieję, że zdobyta wiedza i umiejętności, a także uwrażliwienie na pewne problemy będą dobrym punktem wyjścia dla mądrych, zdrowych postaw przyszłych dorosłych, a dzisiejszych przedszkolaków... Można zatem uznać, że projekt zrealizował swoje cele, stwarzając przy tym okazję do radosnej zabawy zarówno dla dzieci, rodziców, jak i nauczycieli, dla których było to zapewne kolejne ciekawe doświadczenie. ■

Bibliografia:

www.eunop.eu/news
www.uniwersytetdzieciocy.pl/files/document
Iwanowska J., Kondracka-Szala M., Stawowczyk-
Płaza A., Szymczuk M., *Projekt „Przedsiębiorczy
Przedszkolak”. Koncepty zajęć*, Wrocław 2010.

Marta Kondracka-Szala – nauczyciel kontraktowy z Publicznego Przedszkola nr 66 we Wrocławiu. Ukończyła pedagogikę na Uniwersytecie Wrocławskim, obecnie jest doktorantką w Zakładzie Pedagogiki Mediów Uniwersytetu Wrocławskiego. Wiele radości i satysfakcji daje jej praca z dziećmi, a także ze studentami pedagogiki podczas prowadzonych na UW zajęć dydaktycznych. Za swój ostatni duży sukces i wyróżnienie uważa Nagrodę Prezydenta Wrocławia za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej.

więcej o projekcie znajdziesz na

www.wroclaw.pl/przedsiębiorczy_przedszkolak.dhtml

Projekt „Przedsiębiorczy Przedszkolak”

- **Organizator-inicjator projektu:** Urząd Miejski Wrocławia, Biuro Rozwoju Gospodarczego i Wydział Edukacji Urzędu Miejskiego Wrocławia.
- **Partner projektu:** Nordea Bank Polska SA.
- **Partner merytoryczny:** Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli.
- **Placówki objęte projektem:** Przedszkole nr 6, 33, 64 (ZSP 7), 66, 68, 69 (ZSP 10), 79, 113, 119, 141, Wesole Nutki, Bajkowe Nutki.
- **Realizacja projektu:** nauczyciele 4- i 5-latków.
- **Odbiorcy projektu:** dzieci w wieku 4 i 5 lat, ich rodzice.
- **Czas trwania:** 1 października 2010 – 30 czerwca 2012.
- **Opis projektu:** Projekt „Przedsiębiorczy Przedszkolak” stanowi element realizowanego przez Miasto Wrocław Programu „Edukacja przedsiębiorczości”.

Celem projektu jest tworzenie we Wrocławiu większej ilości mikro, małych i średnich firm – świadomych i konkurencyjnych w warunkach gospodarki rynkowej, jak również promowanie kultury przedsiębiorczości jako pożądanej kompetencji na rynku pracy. Dodatkowym zadaniem jest wsparcie systemu edukacji poprzez zaproponowanie innowacyjnych narzędzi podnoszenia świadomości finansowej dzieci. Realizowane projekty są ukierunkowane na szeroko pojętą edukację w zakresie przedsiębiorczości i ekonomii oraz promocję postaw przedsiębiorczych.

Projektami realizowanymi w ramach programu „Edukacja przedsiębiorczości” mają być objęte wszystkie szczeble edukacji. Sukces dotychczas zrealizowanych projektów (gra „Przedsiębiorczy Krasnal” w szkołach podstawowych, Akademia Młodych Finansistów dedykowana dzieciom w wieku 11-13 lat) zachęciły do zainteresowania tym obszarem edukacji jeszcze młodszych odbiorców. Projekt „Przedsiębiorczy Przedszkolak” ma zapoczątkować edukację finansową dzieci w wieku przedszkolnym poprzez zapraszanie ich do odkrywania tajemnic pieniądza, tajników udanych i oszczędnych zakupów, dążąc do ukształtowania – w przyszłości – prawidłowych postaw konsumenta.

• Cele ogólne projektu:

- promowanie idei przedsiębiorczości wśród dzieci w wieku przedszkolnym;
- zdobywanie wiedzy z szeroko pojętej edukacji ekonomicznej;
- zwiększanie świadomości odbioru przekazu reklamowego;
- kształtowanie nawyku racjonalnego gospodarowania pieniędzmi;
- zapoznanie z historią pieniądza.

• Cele kierunkowe:

- nabywanie umiejętności planowania zakupów oraz ich wartościowania;
- klasyfikowanie towarów ze względu na ich ważność i przeznaczenie;
- zrozumienie, że ilość pieniędzy jest ograniczona;
- zdobywanie/utrwalanie wiedzy dotyczącej sklepu, kupowania, zachowania się w sklepie;
- doskonalenie sprawności ruchowej oraz rozumienia pojęć wysoko-nisko;
- rozwijanie sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej;
- kształtowanie świadomości ekologicznej.

www.wroclaw.pl